

VAN KLAS NAAR STUDIO

"Wie slim is, kiest voor de VOS", prijkt als bescheiden pay off onder het logo van het VOS-bestelbusje dat bij de school geparkeerd staat. Hoewel de Stadsbibliotheek onder hetzelfde dak is gehuisvest, valt bij binnenkomst eerder het grote aantal combinaties leerling-computer op dan die van leerling-schoolboek. Niet verwonderlijk, want voor elke vijf leerlingen heeft de VOS een multimediacomputer beschikbaar. Zelfs in de macrobiotische snoepautomaat in de hal is een computerscherm te vinden, waarop leerlingen met een druk op de knop een digitaal kunstwerk kunnen scheppen. ICT-coördinator Frits Aalbrecht aan het woord over de werkzaamheden aan een digitale leerweg.

De Vlaardingse Openbare Scholengemeenschap (VOS) is een brede scholengemeenschap: van gymnasium tot leerwegondersteunend onderwijs, van havo tot beroepsonderwijs. De VOS telt momenteel ongeveer 1500 leerlingen, maar heeft desondanks een kleinschalige opzet. De leerlingen zijn verdeeld over drie gebouwen. Per gebouw zijn de leerlingen verdeeld over kleine onderwijskundige eenheden (kernteams, ondersteund door onderwijsassistenten). De hoofdvestiging in Vlaardingen-Holy aan de Koninginnelaan met een kleine dependance aan de Reigerlaan huisvest ongeveer 800 leerlingen, van wie een kleine 20% van allochtone afkomst is. De nevenvestiging aan de Claudius Civilislaan in de Westwijk telt zo'n 700 leerlingen; onder hen een groot aantal (60-70%) allochtonen, met name veel neveninstromers. Met het oog op werkplekieren beschikt locatie Westwijk over een gloednieuwe horecawinkel, verkooplokaal, leskeuken en een kantoorpraktijklokaal.

VOS-uren

Met het gereedkomen van de nieuwbouw en de ingebruikname van de studio's is de VOS helemaal klaar voor de toekomst, meldt de website van de school (www.vosvlaardingen.nl). ICT-coördinator Frits Aalbrecht: "Een jaar of zes jaren geleden hebben we er uitdrukkelijk voor gekozen om zelfstandig werken en leren heel concreet handen en voeten te geven. Dat betekende een flink aantal aanpassingen van het gebouw, aanschaf van apparatuur en het regelen van roostertechnische zaken. Vooral het gebouw had de hoogste prioriteit: we waren ons ervan bewust dat we voor de verwerkelijking van onze onderwijskundige ideeën meer en aangepaste ruimtes nodig hadden. Daarom werd aan de oude basisschool waarin we tot dan toe gehuisvest waren, een compleet nieuwe vleugel gebouwd. In deze nieuwbouw hebben we onze studiedomeinen – studio's in het dagelijks spraakgebruik – kunnen realiseren. In deze studio's werken groepen leerlingen zelfstandig aan hun werkopdrachten. De ruimtes mogen dan nieuw zijn, de manier van werken kennen ze al langer. Want we maken onze leerlingen immers vanaf de 1^e klassen vertrouwd met zelfstandig leren en werken in de zogenaamde VOS-uren: uren op het rooster waarin ze op eigen kracht aan het werk moeten." Tijdens een rondgang door de studio's waar verschillende groepen leerlingen aan het werk zijn, valt de bijna serene rust in deze ruimtes op. "Overleggen in de studio's mag, maar fluisteren is de norm", zegt Frits Aalbrecht op gedempte toon, terwijl de toezichthoudster hem met licht gefronste wenkbrauwen aankijkt en enkele rumoerige leerlingen tot kalmte maant.

Dot.com-klas

ICT en internationalisering zijn sinds geruime tijd twee belangrijke speerpunten in het onderwijsbeleid van de VOS. "In de oude situatie beschikte de school welgeteld over één computerlokaal met vijftien tweede handsjes. Een schril contrast met de huidige situatie, want het gebouw van de VOS puilt letterlijk uit van uiterst moderne

computerapparatuur, servers, laptops en beamers – middels een uitstekend functionerend netwerk met elkaar verbonden. Bij modern onderwijs en het nieuwe leren is een goede ICT-infrastructuur natuurlijk onontbeerlijk, vindt Aalbrecht. "Toch mag ICT nooit doel op zich zijn, maar dient altijd in het perspectief te staan van de toekomstige beroepsuitoefening of verdere studie. Zo bieden wij onze vmbo-leerlingen als enige school in de regio een ICT-leerroute aan, waarin leerlingen breed kennismaken met allerlei toepassingsmogelijkheden van de computer in verschillende beroepstakken."

Een bijzondere klas is de dot.com-klas. "Hoewel ICT in bijna alle onderbouwvakken geïntegreerd wordt aangeboden, maken leerlingen van deze speciale laptop-klas extra gebruik van de mogelijkheden die de computer biedt, zowel op school als thuis. Daarvoor hebben we twee mobiele kasten met ieder dertig laptops beschikbaar. Op deze manier werken we heel concreet aan een echte digitale leeromgeving. Bovendien zetten we dit nieuwe leermiddel in om internationale contacten te leggen, een catalogus van de bibliotheek te raadplegen en relevante informatie van het Internet te halen."

Muisclub

De reacties van docenten en leerlingen op al deze veranderingen en vernieuwingen lopen uiteen. Aalbrecht bespeurt bij collega-docenten enerzijds groot enthousiasme, anderzijds is het natuurlijk zo, zegt hij, dat deze nieuwe wijze van werken niet iedereen even goed ligt. "Het werken in studio's vraagt immers om een heel andere manier van onderwijs: klassikaal lesgeven kan daar eigenlijk niet meer en de tijd dat je als docent de deur tijdens de les dicht deed, behoort hiermee definitief tot het verleden. Hoewel iedereen druk doende is te leren zich meer als coach voor allerlei leerarrangementen op te stellen en de wedstrijd niet steeds stil te leggen, moeten we daar als docenten natuurlijk allemaal aan wennen. Dat kost tijd en soms ook pijn. We steken veel energie in onze eigen professionalisering; een goed voorbeeld daarvan is de 'VOS muisclub', waarin docenten zich kunnen bekwamen in het gebruik van computerapparatuur, Internet en diverse softwareprogramma's."

Hoewel harde cijfers daarover niet beschikbaar zijn, blijken ook leerlingen heel tevreden te zijn over de ingezette lijn en reageren zij over het algemeen positief. Minder enthousiast zijn de meesten van hen over het ontbreken van tussenuren: vroeger konden zij daarin 'even wat anders doen', maar deze uren kunnen nu effectief voor werkopdrachten benut worden in de studio. Wat uiteindelijk niet gerealiseerd kon worden, maar wat oorspronkelijk wel de bedoeling was: voor iedere leerling een 'eigen' werkplek. Uiteindelijk zijn dat 'gedeelde werkplekken' geworden. Maar volgens Aalbrecht valt dit eerder onder de rubriek 'kleine teleurstellingen' dan dat er sprake zou zijn van een falikante mislukking.

Knelpunten en succesfactoren

Succesfactoren? "Het gebouw is ongetwijfeld de belangrijkste succesfactor", meent Aalbrecht overtuigend. "Ons nieuwe gebouw leent zich uiteraard uitstekend voor de gekozen aanpak: een mooi en vooral functioneel gebouw is een belangrijke voorwaarde voor succes. Maar wanneer dat niet geschraagd wordt door een gedegen onderwijskundige visie, de bereidheid om daar met z'n allen de schouders onder te zetten én de inzet van het management om daar in voorwaardenscheppende zin faciliteiten voor ter beschikking te stellen, dan is deze manier van werken al gauw tot mislukken gedoemd."

Natuurlijk zijn er ook knelpunten. "Het gezamenlijk als team opereren om de ingezette vernieuwingen en werkwijzen te realiseren, is niet altijd even gemakkelijk. Want de achterkant van de medaille is natuurlijk: het kunnen loslaten van oude patronen,

durven vertrouwen op de zelfstandigheid van de leerling en de gewonnen vrijheid efficiënt leren hanteren."

Klein beginnen

Aalbregt: "Onze ervaring is dat het realiseren van al deze veranderingen een gestadig groeiproces is. Als je daar als school aan wilt beginnen, is advies nummer één: zet vooral niet te groot in. Begin liever met één kernteam dat ervoor wil gaan. Maak kleine stapjes en niet teveel stappen ineens. Meet het succes af aan kleine vorderingen. De olievlek doet dan vanzelf zijn werk." Nog andere adviezen? Jazeker, vindt Frits Aalbregt: "Zorg dat je op school de zaken zodanig organiseert, dat docenten de vernieuwingen en veranderingen niet ervaren als 'iets wat er weer bovenop komt'. Laat vooral ook duidelijk zien wat de winst ervan kan zijn. Stimuleer elkaar, zodat je tegen collega's kunt zeggen: 'fijn om op deze school te mogen werken'. Stel je open naar je collega's, laat zien wat je doet, bespreek elkaars problemen, ben transparant en geef elkaar de ruimte. En last but not least: sluit je ogen niet voor kritiek, maar doe er wat mee!"